

Ontmoetingen van geloof en wereld, aflevering 9

Sprekend met God

“De katholieke levensbeschouwing betrekken bij de vorming van studenten” – zo luidt de officiële leeropdracht voor de bijzondere leerstoelen van de Stichting Thomas More. Maar wat betekenen deze woorden concreet? In de rubriek ‘Ontmoetingen van geloof en wereld’ nodigt *More* bijzonder hoogleraren uit om te reflecteren op de betekenis en meerwaarde van hun leerstoel. Aflevering 9: prof.dr. Ciano Aydin, kersvers bijzonder hoogleraar aan de TU Delft.

Toen ik klein was praatte ik vaak met God. Vooral als het niet goed ging. Als mijn situatie niet snel veranderde, had ik soms het gevoel dat Hij niet goed luisterde. Dan probeerde ik het nogmaals en dringender. Mijn gesprekken met God gingen over belangrijke onderwerpen. Ik vroeg mij af waarom doorzichtige knikkers tien keer zo veel waard waren dan gekleurde knikkers. Of wanneer het mij eindelijk zou lukken om de letter ‘b’ van de letter ‘d’ te onderscheiden. Of waarom de oma van mijn beste vriend mij elke keer met een andere naam aansprak. Dit mogen voor een volwassene misschien geen gewichtige zaken zijn, in mijn wereld bestond er niets belangrijker.

Heel goed herinner ik me mijn allereerste zwemles. Ik was de dag ervoor zo zenuwachtig dat ik niet kon slapen. Op school aangekomen realiseerde ik mij tot mijn diepe afgrijzen dat ondanks de grondige voorbereiding ik mijn handdoek was vergeten. Vanuit een diepe existentiële crisis richtte ik mij tot God en sprak ik hem vertwijfeld toe dat ik nu echt niet meer wist wat te doen. Hoe moest ik mij straks afdrogen zonder handdoek? Aangekomen bij het zwembad was tot mijn verbazing het eerste wat de badmeester vroeg of niemand zijn handdoek was vergeten. Nog natrillend constateerde ik dat als het echt belangrijk wordt God wel degelijk luistert.

Er waren ook momenten waarop ik God vermanend vroeg waarom Hij niet ingreep. Ik kon me nog net voorstellen dat Hij misschien andere, belangrijkere zaken aan zijn hoofd had. Echter, de hypothese dat Hij misschien niet zou bestaan, kwam nooit bij mij op; dat viel volledig buiten mijn voorstellingsvermogen.

Godsbewijs

Tijdens mijn filosofiestudie leerde ik verschillende Godsbewijzen kennen, maar vooral ook argumenten daartegen. Anselmus’ Godsbewijs bijvoorbeeld zou gebaseerd zijn

Prof.dr. Ciano Aydin

Foto: William Moore

op een ongeoorloofde overgang van denken (logisch) naar zijn (ontologisch). Ook kwam ik in aanraking met wetenschapsfilosofen die claimen dat het bestaan van God noch weerlegbaar, noch verifieerbaar is en als een overbodige hypothese opzij geschoven dient te worden.

Hoewel ik in mijn studententijd kritisch stond tegenover het christendom, had ik nooit het gevoel dat die pogingen om God te bewijzen dan wel te weerleggen de God van mijn kinderjaren raakten. Waarom kwam dat toch? Wellicht zou ik beter begrijpen wat een christelijke levenshouding is door fenomenologisch te reconstrueren hoe ik God tijdens mijn kinderjaren ervoer. Niet dat ik die beleving zou kunnen reconstrueren zonder dat die beïnvloed wordt door allerlei filosofische en theologische ideeën die ik in de tussentijd heb opgedaan. Wel zouden die theoretische ideeën, door ze te beschouwen in de context van bepaalde concrete praktijken, beter begrepen kunnen worden.

Dat ik nooit twijfelde aan de realiteit van God maakt duidelijk dat het lijfelijk niet zichtbaar of tastbaar zijn van iets geen voldoende reden is om er niet in te geloven. De Amerikaanse filosoof Charles Peirce stelt dat God voor hem niet bestaat, maar wel echt is. Hij

verklaart de realiteit van God vanuit zijn inzicht dat overtuigingen nooit volledig ongefundeerd kunnen zijn. In tegenstelling tot Descartes is Peirce niet op zoek naar absolute zekerheid, maar wil hij weten hoe wij ertoe komen te geloven dat iets waar is. Een overtuiging is het resultaat van een irritatie of onrust die succesvol is overwonnen. Dat we hier regelmatig in slagen en juiste voorspellingen doen, kan volgens hem geen toeval zijn. Wonderlijk is niet de complexiteit van de wereld, maar het feit dat we daar elke keer iets van weten te maken.

Diepgeworteld vertrouwen

Het verband dat ik wil leggen met mijn kindertijd is dat mijn praten met God niet alleen een poging is om een situatie van onzekerheid, onrust of onbegrip op te heffen, maar dat die anticipatie wijst op een diepgeworteld vertrouwen dat mijn poging geen hopeloze zaak is. Augustinus zou zeggen dat de twijfel wordt opgeheven door een gekozen geloof in de verwachting dat weten kan worden bereikt. Dit vertrouwen is een oriëntatie die Peirce soms aanduidt met *agape*.

Waarom zijn we in de moderne tijd dit besef dat we altijd al gedragen worden kwijtgeraakt? In mijn onderzoek richt ik mij vooral op de invloed van techniek op onze zelfopvatting. Dat Descartes bijvoorbeeld meent dat het subject zich volledig buiten de wereld kan plaatsen en zich als een volstrekt autonome toeschouwer opstellen, is ook terug te voeren op de uitvinding van de eerste camera’s. Deze visie werkt vandaag de dag nog door in de moderne neurowetenschappen – met desastreuze gevolgen. Onze verhouding tot wereld en God kunnen we alleen begrijpen, niet door van onszelf abstracte, buitenwereldlijke fantomen te maken, maar door na te gaan hoe we denken, handelen en geloven binnen concrete praktijken.

Ciano Aydin